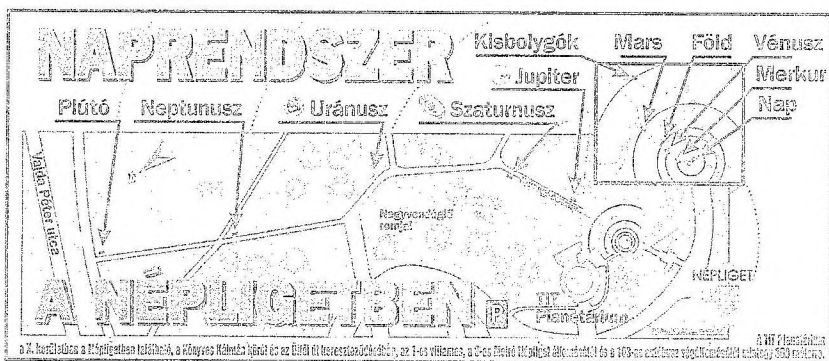

Naprendszer a Népligetben

Fővárosunk legújabb csillagászati látványossága a Népligetben, a Planetárium mellett „bejárható” Sétáló Naprendszer. A Nap és a bolygók méretarányos bemutatása nem könnyű feladat. Ha az égitesteket elfogadható méretűre kicsinyítjük, még mindig hatalmas távolságokat kell bejárni ahhoz, hogy valamiféle képet alkothassunk „szűkebb hazánk”, a Naprendszer dimenzióiról.

Az 1991-es ráktanyai ifjúsági tábor egyik fő attrakciója volt a Zalezsák Tamás által szervezett Naprendszer-túra. Tamás még otthon elkészítette a Naprendszer bolygói-nak 1:1,5 milliárd méretarányban „készült” modelljeit, elmagyarázta a gyerekeknek, hogy ez a két cseresznye a Vénusz, meg a Föld, az az alma a Jupiter, a négy borszem meg az Io, az Europa, a Ganymedes, meg a Callisto – és így tovább.

Az ám, de még ilyen méretarány mellett is jókora távolságban vannak egymástól a bolygók. A távolságmérés problémáját Tamás lézeres távmérővel oldotta meg. Ő ott maradt az 1 m átmérőjű Nap-modellnél, a távolodó csapatot pedig karjzézésekkel irányította (hol volt még akkor a mobiltelefon...). A belső Naprendszerrel könnyen elboldogultunk. A Jupiternél még hallótávolságban voltunk (a gyerekek a négy borsszemmel a kezükben megtettek néhány fordulatot a Jupiter körül), a Szaturnusznál már csak binoklival láttuk a „Naprendszer atyjának” karmozdulatait, az igazi bajok csak az Uránusznál kezdődtek. Talán több száz métert is előre-hátra sétáltatott bennünket a távmérő kezelője, mire intett, hogy leverhetjük az Uránuszt jelképező karót. (Az egyes bolygók „helyét” ugyanis karókkal jelöltük, hogy a következő táborokban már méricskélés nélkül végigjárhassuk az útvonalat.) A Neptunusz távolságából Tamás már egészen kicsinek tűnt, mozgulatai is zavarosak voltak a 10x50-es binokulárral észlelve – később tudtuk meg, hogy ekkor már a távmérő hatókörén túl jártunk. A Plútó már mérhetetlen távolságban volt ennél a méretaránynál – ekkor már Hárskúton jártunk, ahonnan sem a Nap-modell, sem Tamás nem volt észlelhető. Mindezek miatt – különös tekintettel a júliusi hőségre – úgy döntöttünk, hogy a Plútó helyzete egészen biztosan a helyi kocsmában keresendő, ahol az 5 kilométeres sétát megfelelő körülmények között kipihenhetjük – itt elsősorban a helyiség hűvös voltára gondoljon az olvasó –, egyben megállapíthattuk, hogy a Naprendszer méretei még ilyen arányú kicsinyítés mellett is lenyűgözőek.

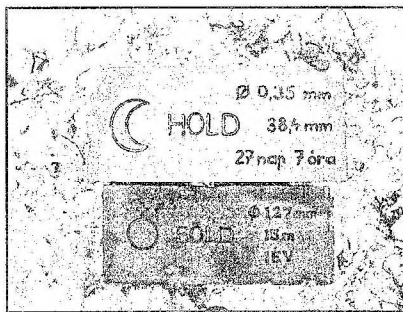
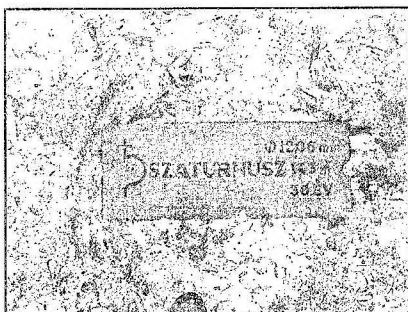

Hazáig újabb 5 kilométeres séta következett. A Napnál Tamásnak már csak hűlt helyét találtuk. Hazatértünket már nem várta meg, elment ebédelni. A kalandos Naprendszer-túrát később már nem ismételtük meg, de ha épp arrafelé vitt utunk, ellenőriztük, megvannak-e még a bolygókat jelölő karóink.

Ha most a nyájas olvasó azt mondja, hogy mindennek semmi köze nincs a Planetárium mellett felkereshető Sétáló Naprendszerhez, akkor hatalmasat téved, ugyanis ez a régi história jutott eszembe azon a hideg januári napon, amikor magam is végigjártam a népligeti Naprendszert.

A budapesti Sétáló Naprendszer – melynek ötlete Mátis Andrásnak, a Planetárium munkatársának köszönhető – méretaránya 1:10 milliárd, így senkinek sem kell akkora expedíciót indítania, mint nekünk 1991-ben. Az elmúlt év nyarára elkészült Naprendszer-modell nem valósulhatott volna meg Pesti László, a Népliget főkertésze nélkül.

Ennél a léptéknél a Nap átmérője 139 mm, az 595 m-re levő Plútó pedig mindössze 0,2 mm-es. A Naphoz legközelebbi csillag, az α Centauri 4200 km-re lenne, vagyis a Kanári-szigetek vagy Keykjavik távolságában.

A kőtáblákat havas időben is tisztán tartják a Planetárium munkatársai

A Sétáló Naprendszer 16 bemutató egységből áll: 2 magyarázó, 1 Nap, 1 legközelebbi csillag, 9 nagybolygó, 1 Hold és 1 kisbolygó tábla. Mindegyik kőtáblát a talajba süllyesztették, ezért célszerű az előző oldalon látható kis térképpel a kezünkben útnak indulni. A kőlapokon látható az égitest jele, neve, átmérője, távolsága a Nap jelétől méterben, végül a keringési ideje. Az első táblákat a Planetárium gazdasági bejárata közelében találjuk, a kőkeretes virágágyak és lépcsők területén.

A tízmilliárdszorosan kicsinyített Naprendszerben, ahol 1 méter 10 millió kilométernek felel meg, a fény ennél léptéknél 30 mm-t tesz meg 1 másodperc alatt, vagyis még a legkényelmesebb sétáló tempó mellett is többszörös fénysebességgel száguldozhatunk bolygórendszerünkben. Egy ilyen séta mindenkinek ajánlható – különösen egy Planetárium-látogatás után. A népligeti Naprendszer-túrát mégis elsősorban iskolai csoportoknak, kisgyermekes családoknak ajánlom. Íme, egy újabb lehetőség arra, hogy felkeltjük a legkisebbek figyelmét a csillagászat iránt!

MIZSER ATTILA

Egy százalékot az MCSE-nek!

Az 1%-os SZJA-törvény értelmében ebben az évben is felajánlhatják az adófizetők a befizetett személyi jövedelemadójuk 1%-át valamilyen társadalmi szervezet – így pl. a Magyar Csillagászati Egyesület – javára. Adóbevalláskor az alábbiakban mintaként bemutatott nyomtatványon rendelkezhetnek az MCSE javára, egyesületünk adószámának feltüntetésével. A nyomtatványt az önadózók az APEH-től automatikusan megkapják.

RENDELKEZŐ NYILATKOZAT A BEFIZETETT ADÓ EGY SZÁZALEKÁRÓL	
A kedvezményezett adószáma:	
1	9 0 0 9 1 6 2 - 2 - 4 3
A kedvezményezett neve: Ennek kitöltése nem kötelező. <i>Magyar Csillagászati Egyesület</i>	

TUDNIVALÓK <i>Ezt a nyilatkozatot csak akkor töltsé ki, ha valamely társadalmi szervezet, alapítvány vagy külön nevesített intézmény, elköltöttet alap javára kíván rendelkezni.</i>	
<i>A nyilatkozatot tegye egy olyan postai szabvány méretű borítékba, amely e lap méretét csak annyiban haladja meg, hogy abba a nyilatkozat elhelyezhető legyen.</i>	
FONTOS! <i>A rendelkezése csak akkor érvényes és teljesíthető, ha a nyilatkozaton a kedvezményezett adószámát, elnevezését, a borítékon pedig az ÖN NEVÉT, LAKCÍMÉT ÉS AZ ADÓAZONOSÍTÓ JELET pontosan tünteti fel.</i>	

Az 1%-os SZJA-törvénynek köszönhetően 2001-ben minden eddiginél nagyobb mértékben, összesen 2 503 870 Ft-tal támogatták a Magyar Csillagászati Egyesületet az adózó magánszemélyek, vagyis kb. 37%-kal nagyobb támogatást kaptunk, mint 2000-ben. Köszönjük a bizalmat!

Az SZJA-felajánlásokat különféle egyesületi tevékenységeink finanszírozására folyamatosan felhasználjuk. Kiadványaink (Meteor, Meteor csillagászat évkönyv 2002, Amatőr csillagászok kézikönyve, Divina astronomia, Változócsillag Atlaszok stb.) e támogatások nélkül szerényebb kivitelben jelenhetnének meg. Jórészt az SZJA-támogatásokból újítottuk fel a Polaris Csillagvizsgálót, illetve az intézmény folyamatos üzemeltetésében, műszerezettségének fejlesztésében is kulcsfontosságú ez a forrás. Internetes szolgáltatásaink is jelentős összegeket emésztettek fel, akárcsak helyi csoportjaink támogatása. Ugyancsak tagjaink felajánlásai tették lehetővé a Kulin György emlékérem megvalósítását.

Sok helye van tehát az SZJA-felajánlásokból befolyt összegnek. Reméljük, tagjaink, barátaink idén is támogatásra méltónak ítélik tevékenységünket.

Adószámunk: 19009162-2-43